

Pedagogisch beleidsplan Dagopvanggroepen Ratjetoe en Proeftuin

kiemkade

aanleg voor groei

Inhoud

ALGEMENE INLEIDING.....	4
1. Veiligheid en welbevinden (emotionele veiligheid).....	5
1.1 Vaste groep.....	5
1.2 Complimentjes geven.....	6
1.3 Dagindeling.....	6
1.4 Slapen.....	8
2.1 Er zijn 3 basale interactievaardigheden;.....	9
2.2 Er zijn 3 educatieve interactievaardigheden;.....	9
3. Voeding en hygiëne.....	10
3.1 Voedingsbeleid.....	10
3.2 Babyvoeding.....	10
3.2 Hygiëne.....	11
4. Samenwerken met ouders.....	11
4.1 Mentorschap.....	12
4.2 Wennen, begroeten en afscheid nemen.....	12
4.3 Brengen en halen.....	13
4.4 Zieke kinderen.....	13
4.5 Bijzondere gebeurtenissen.....	13
4.6 Opmerkingen/ klachten.....	13
5. Ontwikkelingsgericht werken/ VE (voorschoolse educatie).....	14
5.1 Ontwikkelingsstimulering.....	14
5.1 Dagritme kaarten:.....	15
5.2 Voorlezen.....	15
5.4 Indeling en inrichting.....	16
5.5 Zindelijkheidsstraining.....	16
5.6 Extra uitdaging 3+.....	17
6. Persoonlijke competenties.....	17
6.1 Cognitieve competenties.....	18
6.3 Morele competenties (waarden en normen).....	20
6.4 Motorische en zintuiglijke competenties.....	21
6.5 Risicovol spel.....	21
6.6 Communicatieve competenties.....	21
6.7 Begeleiding en zorg.....	23
7. Extra activiteiten.....	23
8. Doorgaande lijn naar basisonderwijs.....	23
9. Het verlaten van de eigen stamgroep.....	24
9.1 Vaste stamgroep.....	24
9.2 Incidenteel gecombineerde groep.....	24
9.3 Incidenteel gecombineerde locaties.....	24
9.4 Borging emotionele veiligheid bij gecombineerde opvangdagen.....	24
10. Vier ogen principe.....	25
11. Inzet personeel en (het afwijken van) de BKR-regeling:.....	25
11.1 Roostertijden.....	25
11.2 Groepsgrootte.....	25
11.3 Afwijken van de BKR (Beroepskracht-Kind-Ratio).....	25
11.4 Extra dagdelen.....	25
11.5 Vervanging.....	25
11.6 Achterwachtregeling.....	26
12. Beleidsplan Veiligheid en Gezondheid.....	26
13. Deskundigheid(bevordering).....	26
13.1 EHBO.....	26
13.2 Taalniveau 3F.....	26
14. Inzet overige volwassenen.....	26

14.1	Beroepskrachten in opleiding	26
14.2	Vrijwilligers	26

ALGEMENE INLEIDING

Dit pedagogisch plan is geschreven vanuit de visie van Abbo Kindcentra en is van toepassing op de dagopvanggroepen Ratjetoe 0-4 jr. en Proeftuin 2-4 jr.

In de groep Ratjetoe is plaats voor 16 kinderen per dagdeel.

In de groep Proeftuin is plaats voor 16 kinderen per dagdeel.

Het pedagogisch beleidsplan is samengesteld aan de hand van de wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK)

Voor de pedagogisch professionals (ook wel benoemd als PP) is het pedagogisch plan omgezet in werkinstructies. (K.H. 9.5.26)

Het is een hele stap als ouders om je kind(eren) te brengen naar een peuteropvang. De verzorging en opvoeding van je kind(eren) zal je gaan delen met de pedagogisch professionals. Dit zijn in eerste instantie vreemden waar je een vertrouwensband mee gaat opbouwen.

Eén van onze belangrijkste uitgangspunten is dat het 'vreemde' zo snel mogelijk verdwijnt. Dit zodat kinderen en hun ouders zich veilig en vertrouwd gaan voelen op de Kiemkade. Dit zorgt ervoor dat zij op meerdere ontwikkelingsgebieden zullen groeien. Hierdoor zullen de ouders ook ervaren dat de opvang een prettige plek is en zij met een goed gevoel naar hun werk kunnen gaan.

Als organisatie vinden wij het belangrijk dat ouders weten hoe een dag eruitziet; hoe we dingen aanpakken en waarom, kortom vanuit welke pedagogische visie we werken. Dit doen wij onder andere via dit pedagogisch plan. Dit dient ook als basis om van gedachten te wisselen over de opvoeding van kinderen in een groep.

Het pedagogisch beleid is door tot stand gekomen door:

- Het Pedagogisch kader van 0 tot 4, is opgesteld vanuit de opvatting dat de kinder- en peuteropvang vaker als pedagogische voorziening wordt gezien;
- De beleidsregels zijn gesteld in de Wet Kinderopvang en de wet Innovatie Kwaliteit Kinderopvang (IKK);
- In samenspraak met de pedagogisch professionals en pedagogisch coach;
- In overleg met de oudercommissie;
- De vier pedagogische doelen: emotionele veiligheid, persoonlijke- en sociale competentie en normen en waarden van Riksen-Walraven hierin te verwerken.

1. Veiligheid en welbevinden (emotionele veiligheid)

We zorgen voor een warme, voorspelbare omgeving waarin kinderen zich competent voelen en durven te experimenteren. Zo helpt Piramide peuters om stap voor stap te groeien richting een soepele overgang naar de basisschool.

Welbevinden is voor Abbo Kindcentra en de pedagogisch professionals het belangrijkste uitgangspunt. Een kind moet zich in zijn of haar omgeving veilig voelen, vertrouwen hebben in de mensen waarmee het omgaat en het gevoel hebben dat het kan zijn zoals zij of hij is. En dat dit onvoorwaardelijk geaccepteerd wordt.

Een kind dat zich niet geborgen voelt, kan zich niet vrijuit ontwikkelen, niet onbevangen in de wereld staan en is geremd in het contact leggen. En kan zich hierdoor ongelukkig voelen.

Pas vanuit een geborgen en veilige omgeving, dit is wanneer het kind de zekerheid heeft dat de medewerkers er voor hem of haar zijn wanneer het kind daar behoefte aan heeft, kan het kind zich verder ontwikkelen en nieuwe stappen zetten. De omgeving verkennen en sociale contacten maken.

Kinderen veiligheid en geborgenheid bieden in een kinderdagverblijf en peuteropvang gaat bij Abbo Kindcentra voor een groot deel "vanzelf". De pedagogisch professionals zijn er voor de kinderen, staan open voor de kinderen, benaderen hen op eigen niveau en scheppen een gezellige, open sfeer waarin de behoeftes van ieder kind voldaan wordt.

1.1 Vaste groep

Bij Abbo Kindcentra wordt ervoor gezorgd dat de kinderen in een "vaste" basisgroep geplaatst worden met daarbij een vast team van pedagogisch professionals. Tevens wordt erop toegezien dat er maximaal twee vaste gezichten voor 0-jarigen zijn en vanaf 2 jaar maximaal drie vaste gezichten.

Het werken met baby's vraagt bovendien om een specifieke expertise. Onze pedagogisch professionals hebben hiervoor een aanvullend scholingstraject gevolgd. (babyspecialist)

Een vaste pedagogisch professional in een vaste stamgroep geeft continuïteit, zo kan er een relatie ontstaan tussen de medewerker en het kind. De pedagogisch professional is de spil tussen het kind, zijn omgeving (de ruimte), andere kinderen en de ouders. De pedagogisch professional zorgt ervoor dat het kind zich kan hechten, plezier kan maken, rust, ritme en regelmaat heeft. Alle invloeden van buitenaf worden door de pedagogisch professional gefilterd, het kind is daarin afhankelijk van haar/hem.

Wanneer de vaste pedagogisch professionals het kind en de ouders leren kennen, krijgen zij inzicht in de behoeften van het kind en zullen zij het kind kunnen aanvoelen (sensitief) en adequaat reageren op zijn/haar behoeften (responsief).

In de omgang met jonge kinderen is lichamelijk contact een vast onderdeel. Vaak vragen kinderen er zelf om na het drinken of eten, terwijl we nog even aan tafel zitten, of ze op schoot mogen komen zitten bij een pedagogisch professional. De behoefte aan nabijheid verschilt per kind, en natuurlijk wordt dit ook gerespecteerd.

Kinderen die huilen, of niet lekker in hun vel zitten, worden niet aan hun lot overgelaten. Het kind krijgt aandacht, de manier waarop is afhankelijk van de behoeftes, de leeftijd en de aard van het kind.

Met de oudste kinderen van de groep wordt er gepraat over wat er aan de hand is. De kinderen worden serieus genomen: als een kind huilt wordt het niet afgedaan met 'er is niets aan de hand'.

Duidelijkheid en eerlijkheid biedt de kinderen houvast. Kinderen krijgen hierdoor vertrouwen in de mensen om zich heen wanneer ze merken dat beloften en afspraken die gemaakt zijn ook nagekomen worden.

Een kind dat ergens bang voor is, wordt hierin begeleid. Wanneer er bijvoorbeeld een gat geboord wordt in de muur, neemt een van de pedagogisch professionals het angstige kind bij de hand of op de arm. Met een groter kind gaat de medewerker samen kijken naar de werkzaamheden en of bespreken wat er gebeurt. Het blijft natuurlijk spannend, dat kabaal, maar met een vertrouwde pedagogisch professional erbij, is het minder spannend en eng.

Een vertrouwde en veilige omgeving is ook een omgeving waar uitbundig plezier gemaakt wordt.

Wanneer de vaste pedagogisch professionals (2 of 3) het kind leren kennen, krijgen zij inzicht in de behoeften van het kind en zullen zij het kind kunnen aanvoelen (sensitief) en adequaat reageren op zijn/haar behoeften (responsief).

In de omgang met jonge kinderen is lichamelijk contact een vast onderdeel. Bij de baby's gaat dit vanzelf: bij het verschonen en bij het geven van voeding (de baby's worden altijd op schoot gehouden als ze de fles krijgen) heb je al lichamelijk contact.

Vaak vragen kinderen er zelf om na het drinken of eten, terwijl we nog even aan tafel zitten, of ze op schoot mogen komen zitten bij een pedagogische professional.

De behoefte aan lichamelijk contact verschilt per kind, en natuurlijk wordt dit ook gerespecteerd.

1.2. Complimentjes geven

Wanneer een kind zijn of haar best doet op een knutselwerkje, wordt dat altijd gewaardeerd door de pedagogisch professional. Als kinderen onderling gaan vergelijken, wordt dit gecorrigeerd: iedereen mag het op zijn of haar eigen manier uitvoeren. Het gaat niet om het resultaat, maar om het proces.

Kinderen krijgen regelmatig complimentjes wanneer ze iets goed doen of iets doen wat ze eigenlijk niet durven. Ieder kind is knap wanneer het iets nieuws kan.

Kinderen krijgen dagelijks spelletjes en puzzels aangeboden die bij hun ontwikkeling passen, zodat ze succeservaringen opdoen.

Samen met de samenwerkende school wordt er op sommige locaties gewerkt met leer en veerkracht, een positieve kinderpsychologie waarbij gestuurd wordt op het welbevinden en de positieve houding en aanspreekcultuur.

1.3. Dagindeling

Een vaste dagindeling biedt ook veiligheid. Daarom wordt er met een vaste dagindeling gewerkt: niet in de zin dat alle dagen op elkaar lijken, maar wel dat de 'grote lijnen' vaststaan. Voor de kinderen betekent dit dat er duidelijke gewoonten zijn, vaste herkenningspunten. De vaste punten in de dag maken voor kinderen de wereld voorspelbaar. Een abstracte dagindeling is op deze manier heel concreet te maken: als 's ochtends alle kinderen er zijn gaan we drinken, voor het eten komt papa of mama je ophalen of na het plassen gaan we buiten spelen.

Vanuit dat oogpunt bespreken de pedagogisch professionals iedere dag a.d.h.v. de kalenderklok met de kinderen even kort welke dag het is, wat voor weer het is en welke activiteit er gaat gebeuren laten zij zien met de dagritmekaarten.

De dagindeling ziet er als volgt uit:

07.30 - 09.00 uur:	De kinderen worden gebracht. De laatste ouders nemen afscheid om 9.00 uur. De kinderen gaan meteen spelen. De kinderen zijn vrij in de keuze van hun spel. Sommigen nemen een puzzeltje of een spelletje, anderen gaan bouwen, of in de poppenhoek aan de gang. Beginnen met vrij spelen is een bewuste keuze: de kinderen kunnen zich even ontladen, en natuurlijk weer even 'thuiskomen' bij ons Abbo Kindcentra.
09.00 - 09.15 uur :	Kring activiteit – VE Piramide activiteit
09.15 - 09.30 uur:	Samen opruimen. Ieder kind helpt, naargelang z'n mogelijkheden, hieraan mee. Hier wordt het opruimlied bij gezongen (evt. met ondersteuning van een muzikdrager.)
09.30 - 10.00 uur:	Eet- en drinkmoment* Voor het drinken wordt het namenlied en het dagenlied gezongen. Tijdens het drinken worden de kinderen bij het gesprek betrokken; soms vertelt een kind wat het beleefd heeft (daarom vinden we het ook belangrijk dat de ouders in de digitale schriftjes schrijven: de Pedagogisch professionals kunnen het verhaal dan ook plaatsen of uitlokken). Hierna wordt er nog voorgelezen, gezongen, versjes voorgedragen, etc.
10.00 - 10.15 uur:	Plassen en verschonen, enkele kinderen gaan slapen.

10.15 - 11.00 uur:	Vrij spelen/ buiten spelen/ een VE-activiteit. Deze VE-activiteiten kunnen heel divers zijn: in het kader van het thema waaraan gewerkt wordt vinden er VE- activiteiten plaats, bv.: een creatieve activiteit, gymmen, een spelletje, etc.
11.00 - 11.30 uur:	Samen opruimen met het opruimlied. Na het opruimen gaan alle kinderen naar een rustige hoek in de ruimte, bv. de leeshoek, waar een verhaal wordt verteld, of een spelletje wordt gedaan. Ondertussen wordt door de andere pedagogische professional de tafel gedekt.
11.30 - 12.00 uur:	Broodmaaltijd*. De kinderen zitten nooit langer dan een half uur aan tafel; dit is voor hen echt het uiterste om stil te zitten. We eten bij het kinderdagverblijf vroeg: de kinderen die 's ochtends bij ons Abbo Kindcentra hebben gespeeld zijn vaak moe. Hier krijgen ze toch meer indrukken te verwerken en zijn eerder aan rust toe dan thuis. De lunch is een belangrijk moment in het dagprogramma en wordt ook als VE- activiteit vorm gegeven. (bekers tellen, kleuren benoemen, is iets op of leeg, zet het voor of achter je bord etc.) Vroeg eten is ook om organisatorische redenen belangrijk: ieder kind moet gevoed en verschoond zijn voor het weer opgehaald wordt om 12.30 uur.
12.00 - 12.30 uur:	Plassen/ verschonen van de kinderen. Sommige kinderen gaan naar bed; de anderen gaan vrijspelen.
12.30 - 13.00 uur:	Halen van de ochtendkinderen.
13.00 - 13.30 uur:	Brengen van de middagkinderen.
13.30 - 14.30 uur:	Er komen kinderen uit bed, plassen/verschonen/aankleden en gaan vrij spelen tot het drinken. De middagkinderen die nog naar bed moeten, gaan na het drinken slapen.
<u>± 14.00 uur:</u>	Eet- en drinkmoment*. Voor het drinken wordt er (wanneer er andere kinderen zijn dan in de ochtend) het namenlied en het dagenlied gezongen. Tijdens het drinken worden de kinderen bij het gesprek betrokken; soms vertelt een kind wat het beleefd heeft (daarom vinden we het ook belangrijk dat de ouders in de digitale schriftjes schrijven: de Pedagogisch professionals kunnen het verhaal dan ook plaatsen of uitlokken). Hierna wordt er nog voorgelezen, gezongen, versjes voorgedragen, etc.
14.30 - 16.00 uur:	Vrij spelen/ buiten spelen/ een VE-activiteit. Deze VE-activiteiten kunnen heel divers zijn: in het kader van het thema waaraan gewerkt wordt vinden er VE- activiteiten plaats, bv.: een creatieve activiteit, gymmen, een spelletje, etc. Tussendoor komen er kinderen uit bed.
16.00 - 16.30 uur:	Eet- en drinkmoment*
16.30 – 18.15 uur:	Vrij spelen/ halen van de kinderen. Er wordt er tussen 17.30 en 17.45 uur nog een soepstengel o.i.d. gegeten.

* Tijdens de eet- en drinkmomenten wordt afwisselend aangeboden;

- Drinken en een cracker of rijstwafel
- Drinken met een volkorenbiscuitje.
- Drinken met fruit of stukjes groente, zodat de kinderen een niet te lange tijd moeten overbruggen voor ze thuis weer wat te eten krijgen.

Wij hebben vaste regels bij het eten en drinken. Dat betekent dat:

- er vaste eetmomenten zijn, waarbij we rustig aan tafel of in de kring eten. Onze pedagogisch professionals eten samen met de kinderen, begeleiden ze bij de maaltijd, hebben een voorbeeldfunctie en eten dezelfde producten;
- er voor het eten/drinken eerst een liedje gezongen wordt: op die manier is duidelijk voor de kinderen dat er gewacht wordt tot iedereen drinken /eten heeft. We wensen elkaar smakelijk eten /drinken en beginnen tegelijk;
- vanaf 3 jaar gaan we de kinderen stimuleren om zelf de boter op hun brood te smeren, dit in het kader van het stimuleren van de zelfraadzaamheid.
- de boterhammen in stukjes worden gesneden en met een vorkje worden gegeten. (Een broodkapje/korstje mogen de kinderen met de handen eten). Bij uitzondering wordt er ook eens uit het vuistje gegeten, bijvoorbeeld wanneer er in de zomer buiten op een kleed gepicknickt wordt;
- de kinderen aan tafel blijven zitten tot iedereen klaar is;

1.4 Slapen

Voor de meeste kinderen die een kdv groep van Abbo kindcentra bezoeken is 'het slapen' een vast onderdeel van de dag. De slaapbehoefte van kinderen kan onderling heel verschillend zijn: de slaaptijden worden bij ons Abbo kindcentra dan ook bepaald in overleg met de ouders. Het komt vaak voor dat het kind thuis een ander slaappatroon ontwikkelt dan op het dagverblijf: hier krijgen kinderen veel meer indrukken te verwerken, kunnen ze dus eerder moe zijn dan thuis, andersom komt het ook voor dat kinderen hier juist minder willen slapen.

Wij vinden het erg belangrijk dat een kind aan z'n rust toekomt: goed uitgeruste kinderen spelen lekkerder, zitten goed in hun vel. En wordt er ook niet gezegd: slapen doet groeien?

De slaapbehoefte verandert naargelang een kind groter wordt: ook het afbouwen van het slapen gebeurt in overleg met de ouders. 'Oudere' kinderen slapen soms om de andere dag bij ons Abbo kindcentra, of worden bijvoorbeeld na een uurtje wakker gemaakt.

Het-naar-bed-gaan gebeurt volgens een vast patroon: de meeste kinderen gaan op een vast tijdstip naar bed. Als kinderen twee keer slapen bij ons Abbo kindcentra is dit 's ochtends en 's middags na het drinken, wanneer kinderen één keer slapen is dit na het eten.

Natuurlijk krijgen kinderen van tevoren een schone luier aan, kinderen die al zindelijk zijn, gaan eerst even naar de wc. De kinderen kleden zichzelf uit (als ze dat al kunnen) en eventueel trekken zij (met hulp van de Pedagogische professional) hun pyjama aan. (In de zomer kunnen de kinderen ook in een T-shirtje of hemd slapen.) De knuffel wordt opgezocht, en eventueel de speen erbij gepakt, en de kinderen vertrekken naar bed. Alle kinderen die regelmatig bij het kinderdagverblijf slapen hebben een eigen bed.

De kinderen worden uit bed gehaald wanneer ze wakker worden; alleen op 'aanvraag' van de ouders worden kinderen wakker gemaakt; of laten de pedagogisch professionals de kinderen, als ze wakker zijn geworden, langer in bed liggen. Wanneer kinderen uit bed komen, nemen de kinderen zelf hun knuffel en speen mee. Zo leren de kinderen dat ze die dag niet meer bij ons op de opvang gaan slapen.

Bij kinderen die niet willen slapen, gaat er een pedagogische professional bij zitten, tot ze uiteindelijk toch in slaap vallen. (Dit gebeurt ook als er een paar kinderen willen gaan feesten in de slaapkamer) Ook huilende baby's worden -zo veel mogelijk- in bed getroost. Dit gebeurt dan door bijvoorbeeld zachtjes het hoofdje te strelen of door de kinderen -op de dekens- zachtjes te masseren.

Bij het intakegesprek wordt er uitgebreid stilgestaan bij de vaste slaapgewoonten: slaapt het kind op z'n zij of rug, wordt er een knuffel meegenomen, hebben de ouders voorkeur voor een dekentje of een slaapzak. Sommige baby's zijn thuis niet gewend om in bed te slapen: in het begin laten we ze bij het dagverblijf dan ook in de box/kinderwagen in slaap vallen. Is het kind eenmaal gewend om overdag te slapen, dan brengen de pedagogisch professionals het kind gewoon naar bed wanneer zij merken dat het moe is, of op tijden zoals met de ouders afgesproken.

Baby's slapen alleen op hun buik als de ouders hiervoor toestemming hebben gegeven in Konnect. Tevens wordt met baby ouders ons protocol Veilig Slapen (H.K. 9.5.5) doorgenomen tijdens het intakegesprek.

Verder vragen de pedagogisch professionals altijd aan de ouders om de kinderen niet slapend te brengen. De kinderen hebben 'de gang' naar de opvang dan niet meegemaakt, en kunnen schrikken wanneer ze hier dan wakker worden.

2.1

Er zijn 3 basale interactievaardigheden;

Sensitieve Responsiviteit

Onze pedagogisch professionals hebben individuele aandacht voor alle kinderen. Ze luisteren naar de kinderen en gaan met hen in gesprek, laten merken aan het kind merken dat het kind gezien en gehoord wordt.

Respect voor autonomie

De pedagogisch professionals geven kinderen de gelegenheid om zelf oplossingen te vinden en keuzes te maken. Een kind is vanaf de geboorte in staat om te communiceren en gericht op contacten en relaties. Zo is het belangrijk dat de pedagogisch professionals veel ruimte geven voor autonomie aan het kind en de initiatieven volgen van het kind, gericht op de mogelijkheden passend bij de leeftijd/ontwikkeling van het kind. Zo willen jonge peuters juist al veel zelf doen, maar zijn tegelijkertijd nog sterk emotioneel afhankelijk van de pedagogisch professionals. Oudere peuters zijn meer onafhankelijk in relatie tot pedagogisch professionals, maar soms hebben zij nog wel hulp nodig bij het leren samenspelen met andere kinderen.

Structureren en grenzen stellen

De pedagogisch professionals geven sturing en stellen grenzen. Ze geven positieve gedragsaanwijzingen en zorgen door rituelen en goed voorbeeldgedrag dat kinderen weten waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten. Kinderen kunnen nog niet klokkijken en het dagritme/ structuur biedt ze de kans vooruit te kijken. Daarnaast helpen de rituelen en positieve aandacht voor alle kinderen de pedagogisch professionals bij het stimuleren van verbondenheid en een 'wij-gevoel' in de groep.

2.2

Er zijn 3 educatieve interactievaardigheden;

Praten en uitleggen

Jonge kinderen beschikken over een rijk scala aan non-verbale middelen. Zij communiceren met gebaren, gezichtsuitdrukkingen en geluid. Toch is de taal* vanaf het allereerste begin een belangrijk communicatiemiddel. Kinderen begrijpen meer dan zij zelf kunnen zeggen. Door communicatie met taal leren kinderen de wereld beter begrijpen. De pedagogisch professionals verwoorden dan ook aan een kind wat er gebeurt of wat ze gaan doen en zorgen dat kinderen de gelegenheid krijgen om te reageren. De pedagogisch professionals halen kinderen niet uit hun spel of breken een andere activiteit af zonder dit aan te kondigen, uit te leggen en het kind de ruimte te geven zich hierop in te stellen.

Binnen de thema's gebruiken medewerkers rijk taalgebruik: benoemen, uitbreiden, vragen stellen en herhalen. Voorlezen, zingen en themagerichte gesprekjes ondersteunen woordenschatontwikkeling en taalbegrip.

Ontwikkelingsstimulering (van kennis en vaardigheden) passend bij de naaste ontwikkeling

De pedagogisch professionals combineren vrij spel met geleide activiteiten. Zij observeren wat het kind laat zien en sluiten daarop aan: soms door mee te spelen, soms door extra uitdaging te bieden. Kinderen worden gestimuleerd om zelf oplossingen te vinden, keuzes te maken en actief te onderzoeken.

Onderlinge interactie tussen kinderen.

Wij vinden wij het belangrijk dat de kinderen leren om hun eigen grenzen aan te geven en respecteren deze grenzen ook. Wanneer kinderen niet op schoot willen, niet willen kroelen of geen kusjes willen geven, hoeft dit niet. Wanneer andere kinderen, ondanks het feit dat het niet prettig gevonden wordt, aanhangig worden, komt de pedagogisch professional 'te hulp'. Eerst stimuleren we het betreffende kind om zelf tegen z'n belager aan te geven dat hij of zij het niet prettig vindt. Wanneer dit niet het gewenste effect heeft, spreekt de pedagogisch professional zelf het kind aan. Als het kind in zijn spraak-taalontwikkeling nog niet voldoende ontwikkeld is, maken wij gebruik van ondersteunende pictogrammen/dagritmekaarten om hun woordenschat te vergroten, waardoor ze hun behoeften duidelijk leren maken.

3. Voeding en hygiëne

3.1 Voedingsbeleid

Gezonde voeding draagt bij aan een goede ontwikkeling van je kind. Daarom volgt Abbo Kindcentra de adviezen voor de kinderopvang van het Voedingscentrum. Dat betekent onder andere dat de pedagogisch professionals:

- Vooral basisproducten uit de Schijf van Vijf aanbieden;
- De hoeveelheid zout, suiker en verzadigd vet die kinderen binnenkrijgen beperken, en zorgen dat ze voldoende vezels binnenkrijgen;
- feestjes gezond vieren. Daarom vragen we aan ouders om traktaties klein en niet te calorierijk te maken. Niet-eetbare traktaties zijn een leuk alternatief;
Op iedere locatie is er een gezonde-traktatie-map, waaruit ouders ideeën kunnen halen voor gezonde traktaties;
 - bij het drinken de kinderen de keuze geven uit sterk verdunde diksap, vruchtenmix, thee of water;
 - bij de broodmaaltijd de kinderen de keuze geven uit: halfvolle melk/karnemelk/sojamelk, water of thee;
 - bij de broodmaaltijd de kinderen bruin brood geven;
 - de eerste boterham beleggen met hartig beleg, dit kan zijn:
(Halal) kipfilet, 30+ (smeer)kaas, roomkaas, vegetarische smeerworst, zuivelspread aangevuld met tomaat, komkommer of augurken.
De volgende boterham(men) mag het kind ook zoet beleg, te weten vruchten/fruitspread, appelstroop en pindakaas kiezen;
 - behalve wanneer anders afgesproken wordt met de ouders, de kinderen net zoveel laten eten als ze zelf willen;
 - wanneer de kinderen goed een boterham gegeten hebben, mogen zij daarna nog kiezen voor een rijstwafel of een cracker;
 - als koekjes volkorenbiscuit, maria-biscuitjes of digestieve koekjes aanbieden;
 - bij het fruit eten meestal 2 á 3 verschillende soorten fruit aanbieden. Per kind wordt er minstens een half stuk fruit aangeboden;
 - bij warm weer regelmatig extra water (of een waterijsje) aanbieden;
 - bij sommige thema's ook af en toe het eten betrekken en af en toe tosti's of pannenkoeken maken;

Als kinderen vanuit een levensovertuiging bepaalde producten niet mogen hebben, worden deze uiteraard niet aangeboden. Wanneer kinderen i.v.m. gezondheidsproblemen andere producten zouden moeten krijgen dan wij in ons assortiment hebben dan dienen ouders deze zelf mee te brengen.

3.2 Babyvoeding

Voor de baby's geldt dat ze de voedingen krijgen zoals ze thuis gewend zijn: op dezelfde tijden, met dezelfde speen, zelfde merk voeding (Hero Baby 1 of 2 en Nutrilon 1 of 2). Wanneer een kind andere voeding nodig heeft, dan wij standaard in ons assortiment hebben, dan kunnen ouders dat van thuis meebrengen. Dit gaat altijd in overleg. Vanaf 1 jaar zijn, krijgen de kinderen bij ons gewone melk. Indien aangemaakte flesvoeding door de ouders wordt meegebracht, dan dient deze gekoeld vervoerd te worden en mag deze niet langer dan een half uur buiten de koelkast zijn. Wanneer de baby voor het eerst een fruithapje krijgt volgen wij de adviezen die de ouders krijgen van het consultatiebureau. Wanneer de baby gewend is aan fruit eten laten we het fruit steeds wat grover van structuur. Daarna geven we stukjes zacht fruit, tot de baby uiteindelijk mee-eet met de grote kinderen.

Ook wanneer baby's beginnen met brood eten volgen wij hierin de adviezen van het consultatiebureau. Het groentehapje eten baby's in principe thuis.

In de praktijk schakelen baby's vanaf 11 á 12 maanden veelal vanzelf over op het peuter tijdschema en gaan ze mee-eten met de andere kinderen.

Vanaf dat moment zullen de pedagogisch professionals ook de overgang van de fles naar een tuitbeker stimuleren. Dit kan eerder wanneer een baby daaraantoe is. Wanneer dit echt goed gaat, laten we het deksel van de beker: het kind heeft dan nog een beker met twee oren. De volgende stap is dan een gewone beker.

Voor borstvoeding (moedermelk) hanteren wij andere regels. Indien moedermelk thuis wordt afgekolfd, dient de moeder tijdens het afkolven, vervoeren en opslaan van melk hygiënische maatregelen te nemen. Meer informatie

hierover is te vinden in de folder (K.H.9.5.45) die u kunt vragen aan de pedagogisch professionals of in kunt zien op [onze website](#).

3.2 Hygiëne

Wij vinden het belangrijk dat de kinderen goed verzorgd zijn. Niet alleen vanuit hygiënisch oogpunt, maar ook omdat het voor de kinderen prettiger is. Voor zichzelf én voor de andere kinderen en pedagogisch professionals.

Natuurlijk gelden er een aantal vaste regels zoals bijvoorbeeld handen wassen na een plak-, klei- of verfwerkje, als de kinderen buiten gespeeld hebben en gaan eten of drinken.

Daarnaast volgen de pedagogisch professionals, naargelang de situatie en seizoen, ons eigen gevoel: in de zomer worden de kinderen bij felle zon ingesmeerd met een zonnebrandcrème, of zorgen de pedagogisch professionals dat kinderen met een gevoelig huidje altijd een T-shirtje aanhouden.

Wij vinden het prettig dat de kinderen een tasje met verschoonkieren meebrengen, zodat pedagogisch professionals een kind kunnen verschonen wanneer zij een ongelukje hebben gehad, gespuugd hebben, of gewoon vuil geworden zijn tijdens het buitenspelen.

Wij vinden het belangrijk dat de kinderen de meest elementaire vormen van hygiëne leren toe te passen. Doordat kinderen zien hoe de pedagogisch professional hiermee omgaat, en doordat ze gestimuleerd worden om zelf dingen op te pakken gaat dit op een vanzelfsprekende manier, vormen ze automatisch gewoonten. Hoe we omgaan met zieke kinderen, beschrijven wij uitgebreid in ons ziektebeleid.

- handen wassen: Natuurlijk altijd wanneer een kind vieze handen heeft; als vast moment voor het eten en na het plassen.
De kinderen mogen zoveel mogelijk zelf hun handen wassen. De oudste kinderen kunnen zelf de kraan opendraaien, de jongste kinderen krijgen hierbij hulp. Ook het afdrogen van de handen doen de kinderen zelf.
- neuzen poetsen: De pedagogisch professional let erop dat kinderen niet met een vieze neus blijven rondlopen. Zodra de kinderen wat groter worden, worden zij gestimuleerd om zelf hun neus te poetsen; de kinderen mogen dan zelf een tissue pakken, weggooien en daarna hun handen wassen.
- hoesten: De kinderen leren de hoestdiscipline zoals deze is beschreven in de GGD-wijzer.
- eet- en drinkgerei: Ieder kind heeft per maaltijd zijn/haar eigen bord, beker en bestek. Daarna worden gezichten gepoetst waarbij ieder een eigen washand of snoetenpoetser krijgt.

Bij dit alles geldt natuurlijk dat de kinderen hulp krijgen van de pedagogisch professional wanneer het nog niet zo goed lukt. De pedagogisch professionals letten erop dat alles goed gebeurt.

4. Samenwerken met ouders

Het opvangen, opvoeden en verzorgen van de kinderen zien wij als een gezamenlijke taak.

Om deze taak goed uit te kunnen voeren vinden wij het dan ook van groot belang dit af te stemmen met u als ouder(s).

In het intakegesprek proberen we zoveel mogelijk informatie te krijgen over het kind zelf. Wat zijn de gewoontes van het kind op gebied van eten, spelen en knuffelen, zijn er bijzonderheden op gebied van gezondheid, verzorging enz.

Wij proberen als kindcentrum zoveel mogelijk een verlengstuk te zijn van thuis; waarbij de pedagogisch professionals binnen een vaste regelmaat en gewoonten, regelmatig afwisselende zaken proberen te brengen.

Aan een goed overleg met ouders hechten we dan ook veel waarde.

Overleg met ouders vindt plaats tijdens breng- en haalmomenten, groeigesprekken (2 x per jaar) en middels Konnect (digitaal dagboek). In de ouderapp worden de tijdstippen van voeding en ontlasting bijgehouden. Daarnaast wordt er één moment van de dag beschreven, aangevuld met foto's.

Voor elke locatie is er een oudercommissie ingesteld, waarmee de ouderinspraak is geregeld. Zij sluiten ook aan bij de Lokale Kindcentrum Raad vergadering. Zie voor meer informatie hierover onze website of vraag ernaar bij het locatiehoofd.

4.1. Mentorschap

Aan ieder kind is een mentor (pedagogisch professional) toegewezen.

Ouders worden tijdens het intakegesprek op de hoogte gebracht welke beroepskracht de mentor van het kind is. Voor het kind is het zichtbaar bij welke mentor hij/zij hoort op het mentorbord (met foto's) in de groep. Ook wordt dit vastgelegd in de ouderapp Konnect.

Wanneer een collega langdurig afwezig is wegens ziekte of zwangerschapsverlof dan worden die kinderen tijdelijk onderverdeeld onder de andere pedagogisch professionals van de groep. Ouders worden hier ook van op de hoogte gesteld via een bericht in Konnect.

Taken mentor

- de intake bij de start van de opvang
- houdt na twee maanden een evaluatiegesprek
- volgt de ontwikkeling van het kind, o.a. door het invullen van Looqin
- houdt de collega's en het locatiehoofd van belangrijke zaken over het kind op de hoogte
- houdt twee keer per jaar een groeigesprek met ouders
- is het eerste aanspreekpunt voor ouders.

4.2. Wennen, begroeten en afscheid nemen

Ons streven is om de kinderen die nog maar kort de opvang bezoeken, die nog aan het wennen zijn, zich zo snel mogelijk thuis/veilig te laten voelen bij de peuteropvang. Een geleidelijke wenperiode is voor het kind (en de ouders) vaak het prettigste. Wij geven het kind ook echt de tijd om te wennen. Dit is terug te zien in:

- in het begin wordt het kind bijvoorbeeld dicht bij de juf gezet
- houdt het zijn of haar vertrouwde knuffel in de buurt
- worden gewoonten van thuis zoveel mogelijk aangehouden en worden 'de regels' die bij ons gebruikelijk zijn soms geleidelijk ingevoerd.

Sommige kinderen hebben in het begin bijvoorbeeld moeite om bij het drinken op hun stoel te blijven zitten. Wij vinden het dan ook niet erg wanneer de kinderen snel weglopen om wat anders te gaan doen. Het kind merkt aan de andere kinderen wat de bedoeling is, en past zich vaak zelf aan. Pas wanneer het kind zich thuis voelt, wordt van het kind verwacht dat het zich aan de regels houdt.

Bij de peuteropvang bestaat het wennen uit 2 momenten. De eerste keer komen kind en ouder samen voor het intakegesprek. De tweede keer mag het kind een dagdeel alleen komen spelen.

De wenaafspraak kan alleen plaatsvinden als het plaatsingsbewijs is ondertekend. De aanwezigheid tijdens het wennen wordt meegeteld in de BKR (Beroepskracht-Kind-Ratio).

Wanneer een kind vanuit een andere groep van het kindcentrum gaat wennen (max 3 uur) bij een andere groep van het kindcentrum, blijft de aanwezigheid tellen in de (huidige) stamgroep en telt de aanwezigheid in de nieuwe groep niet mee in de BKR.

Er wordt een mentor aangesteld. Deze pedagogisch professional is het vaste contactpersoon voor de ouders. Wel worden hier al snel andere pedagogisch professionals in betrokken, zodat het kind niet afhankelijk wordt van één pedagogisch professional. Dit is organisatorisch niet mogelijk. Pas wanneer het kind zich op de groep vertrouwd begint te voelen, worden ook de stagiaires hierin betrokken.

Bij de benadering van nieuwe kinderen hebben we geen standaardprocedure; per kind wordt bekeken waar het behoefte aan heeft. Sommige kinderen willen graag extra aandacht, uitzonderlijk gebeurt het dat een kind met zijn of haar verdriet juist alleen gelaten willen worden. Het wil dan juist helemaal geen aansluiting van pedagogisch professionals of andere kinderen. De pedagogisch professionals laten het kind in zijn of haar waarde en gunnen het dan ook tijd om te 'ontdooien'.

Na een periode (voor ieder kind verschillend), ervaart het kind hoe het klimaat op de groep is. Dat het eigenlijk leuk is om met andere kinderen te spelen en inziet dat hij of zij ook weer opgehaald wordt. Wanneer dit besef er is, zal het kind zich vrijer voelen en contact opzoeken.

Een kind dat de wenperiode meemaakt, heeft het soms moeilijk. De pedagogisch professionals begrijpen dat en laten het kind ook toe om verdriet te hebben. Een kind hoeft niet 'flink' te zijn en mag best huilen als het daar behoefte aan heeft. De pedagogisch professionals troosten het kind, vertellen dat ze begrijpen dat het verdriet heeft en maken ook duidelijk dat mama of papa weer terugkomt.

Als kinderen eenmaal vertrouwd zijn op de groep en er zich thuis voelen, stimuleren we dat de vertrouwde knuffel weggeborgen wordt. Dit omdat de knuffel kan het kind belemmeren bij het spelen.

Natuurlijk krijgt een kind dat zich niet lekker voelt of een beetje verdrietig is, de knuffel weer terug als troost.

Na ongeveer 2 maanden is er een evaluatiegesprek met de ouders. Hierin spreken de mentor en ouders elkaar over de afgelopen maanden. En stemmen op elkaar af waar dat eventueel nodig is.

4.3. Brengen en halen

Om de rust in de groep zoveel mogelijk te bewaren vinden we het belangrijk dat kinderen voor zover mogelijk op vaste tijden gebracht en gehaald worden. Wanneer kinderen de ochtend komen vinden wij het prettig dat zij tussen 07:30 en 09:00 uur gebracht zijn.

Ouders kunnen zelf de gang in en de jas van hun kind ophangen aan de kapstok en nog even samen met hun kind de groep in gaan.

We laten ouders nooit 'stiekem' weggaan, ook niet wanneer een kind moeite heeft met afscheid nemen. Wij vinden het belangrijker dat het kind de confrontatie aangaat, het even moeilijk heeft, maar dat het nooit bang hoeft te zijn dat mama of papa er in een onbewaakt ogenblik vandoor gaat. Wanneer het kind gewend is aan de gang van zaken bij de opvang, ondervindt het ook dat het elke keer opnieuw op de afgesproken tijd opgehaald wordt. Het vertrouwen dat het kind heeft in z'n ouders wordt zo versterkt.

4.4. Zieke kinderen

Kinderen die ziek zijn, kunnen niet naar de opvang komen. Wanneer de kinderen op de opvang ziek worden, zullen PP'ers de ouders bellen om te overleggen. Voor de precieze afspraken rondom het ziektebeleid, verwijzen wij naar de ons protocol – [Ziektebeleid voor ouders](#) - dat u kunt vinden op onze website

4.5. Bijzondere gebeurtenissen

Wanneer kinderen in hun omgeving te maken krijgen met ziekenhuisopname, overlijden, ziekte en/ of ongevallen, dan zullen wij daar individueel of in groepsverband, aangepast aan de leeftijd en het niveau van het kind/ de kinderen aandacht aan besteden. Dit kan zijn door kringgesprekken, boekjes, individuele gesprekjes. Ook kan er een themaweek omheen georganiseerd worden. Vooral bij de laatste twee genoemde onderwerpen zullen de pedagogisch professionals daarvoor bij de beleidsmedewerker Pedagogiek en is samenspraak met haar eventueel daarin gespecialiseerde instanties advies vragen.

4.6. Opmerkingen/ klachten

Ondanks het feit dat we er naar streven de opvang zoveel mogelijk bij de wensen van ouders aan te laten sluiten, kan het gebeuren dat er tijdens de opvang van uw kind(eren) iets is voorgevallen waarover u een vraag of opmerking heeft. U kunt dit altijd bespreekbaar maken met de pedagogisch professional van de groep waarin uw kind is geplaatst of met het locatiehoofd.

Op onze [website kunt u ons klachtenreglement](#) teruglezen.

5. Ontwikkelingsgericht werken/ VE (voorschoolse educatie)

Onze pedagogische visie is gebaseerd op: *In een veilige omgeving spelenderwijs leren*

5.1. Ontwikkelingsstimulering

Wij zijn ons bewust van het feit dat we een belangrijke rol hebben t.a.v. de ontwikkeling van de kinderen, welke u als ouder(s) aan onze zorgen toevertrouwt. De pedagogisch professionals creëren volop ontwikkelingskansen voor kinderen en bieden uitdaging door middel van activiteiten, speelgoed en een alles op hun hoogte aan te bieden. De ruimtes zijn dusdanig ingericht en uitgerust om de ontwikkeling van de kinderen te stimuleren.

Kinderen zijn de hele dag bezig met elkaar en volwassenen te observeren, middels de tast en proeven objecten te ontdekken en ervaren, herhalen van handelingen. Oftewel, de hele dag ontdekken en leren zij. Kinderen zijn nieuwsgierig en leergierig. De pedagogisch professionals proberen hierop deze nieuwsgierigheid een antwoord te geven, kinderen uit te dagen en de kinderen te 'leren' kijken. De pedagogisch professionals proberen stil te staan bij de gewone, dagelijkse dingen en samen met de kinderen de dingen te ontdekken. En de vragen die hierbij ontstaan, samen te beantwoorden.

De pedagogisch professionals willen de kinderen stimuleren om kritisch om zich heen te kijken, niet zomaar iets aan te nemen, maar zelf na te gaan hoe iets in elkaar zit. En hierbij zelf antwoorden proberen te bedenken op alles wat hen bezighoudt en 'verwondert'.

Wanneer kinderen met een vraag komen, wordt hier aandacht aan besteed. Soms volgt een kleine uitleg (waarom doe je laarzen aan als het regent), maar soms kan het ook zijn dat de pedagogisch professional het antwoord aan het kind schuldig blijft (hoe komt het dat we allemaal verschillend zijn?).

Pas wanneer een kind 'vraagt om te vragen' en niet meer naar het antwoord luistert, wordt er op een bepaald moment door de pedagogisch professional een einde aan de vragenronde gemaakt door aan het kind uit te leggen dat je (als pedagogisch professional) er niet meer op gaat reageren en waarom.

De pedagogisch professionals stimuleren de kinderen om zelf tot een oplossing te komen: als kinderen een vraag stellen, wordt niet altijd automatisch een antwoord gegeven, maar kunnen de pedagogisch professionals bijvoorbeeld de vraag stellen: "hoe denk jij dat wij dit kunnen oplossen?" Soms worden andere kinderen daarbij betrokken. Als het onderwerp daar aanleiding toe geeft, zoeken we boekjes erbij of verzinnen we er een activiteit over.

De pedagogisch professionals laten de kinderen kennismaken met de natuur in en om het huis, met het ritme van de seizoenen mee: in de lente gaan we met de kinderen bloemetjes zaaien, helpen met planten van het perkgoed. In de zomer krijgen de plantjes regelmatig water, later op het jaar verzamelen we blaadjes om herfststukjes mee te maken. En in de winter krijgen de vogels natuurlijk regelmatig stukjes brood of wordt er een pinda-ketting geregen.

Wij vinden het bij kindcentrum Kiemkade het belangrijk dat de kinderen leren om respect te hebben voor de natuur: er mogen geen blaadjes van de planten getrokken worden, er mogen geen beestjes doodgemaakt worden. Een spin die verdwaald is wordt buitengezet, een wesp kan je beter niet slaan, maar met rust laten.

Bij kindcentrum Kiemkade, streven wij ernaar om elke dag naar buiten te gaan met de kinderen op ons eigen terrein. Wanneer zich de mogelijkheid voordoet met het kindratio. en de ouders hebben via Konnect toestemming gegeven, gaan wij ook buiten ons terrein met de kinderen op pad. Denk hierbij aan een bezoek aan een parkje in de buurt of naar een speeltuin. Ook bij baby's staat buiten spelen en ontdekken centraal. Ze kruipen op het gras en ervaren de groene omgeving met al hun zintuigen onder begeleiding van onze pedagogisch professionals.

Het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen vormt een wezenlijk onderdeel van de opvoeding en verzorging. Het stimuleren van de ontwikkeling gebeurt binnen Abbo kindcentra op alle groepen met behulp van de VVE methode Piramide. Hiervoor is het protocol VE 0-4- jaar (K.H. 9.5.34) opgesteld.

Alle ontwikkelingsgebieden moeten gestimuleerd en geprikkeld worden. Dit om het kind te laten groeien in zijn of haar ontwikkeling. Hierbij is het belangrijk dat de omgeving van het kind (denk aan de speelleeromgeving, pedagogisch professionals en klimaat) voldoende uitdagingen biedt voor het kind. Sommige uitdagingen bieden zichzelf al aan

in de ontwikkeling van het kind zelf. Denk aan springen, op je tenen leren lopen, achteruitlopen, leren knippen of prikken of kralen rijgen. Dit zijn grote stappen voor een kind en houden het kind meer dan bezig. Sommige kinderen nemen hier zelf minder initiatief in en moeten dan meer uitgedaagd worden.

Bij Kindcentrum Kiemkade, betrekken wij de ouders ook bij de ontwikkelingsstimulering van hun zoon/dochter. Dit is terug te zien door onder andere een nieuwsbrief per thema aan de ouders via Konnect te versturen, hierin staan tips voor activiteiten die zij thuis kunnen doen of boekentips. Ook wordt ouders regelmatig gevraagd om mee te werken aan het samenstellen van de kijktafel. Het kan ook voorkomen dat "huiswerkopdrachten" aan ouders meegegeven om samen met hun kind te doen. Denk aan een foto te maken voor de familiewand op de groep.

Kinderen tussen 2,5 en 4 jaar die vanuit het consultatiebureau een VE-verklaring krijgen komen in aanmerking voor een peuterplaats VE. VE staat voor Voorschoolse Educatie. Bij Kindcentrum Kiemkade wordt er Voorschoolse Educatie aangeboden (VE)

Deze zogenoemde doelgroep peuters kunnen vanaf 2,5 jarige leeftijd tot het moment waarop zij naar de basisschool uitstromen, 960 uur VE aangeboden krijgen. Op basis van individueel maatwerk is het soms mogelijk om doelgroep peuters vanaf 2 jaar te laten instromen.

Hoe deze VE-uren worden verdeeld over anderhalf jaar kunt u op onze website lezen in het [document VE URENNORM](#).

5.1 Dagritme kaarten:

Voor ouders, pedagogisch professionals en kinderen is het fijn om te weten hoe de dagindeling er bij kindcentrum Kiemkade uit ziet. Duidelijkheid biedt structuur en structuur biedt duidelijkheid.

Kinderen leren door middel van de dagritme kaarten hoe een dag bij Kindcentrum Kiemkade is ingedeeld. Op de dagritme kaarten laat de handpop de activiteiten zien. Hierdoor is het verloop van de dag herkenbaar en zichtbaar voor de kinderen en leeft de handpop ook in de praktijk. De handpop is op elke groep te vinden.

De dagritme kaarten geven in grote lijnen de dag weer en zijn voornamelijk voor de peuters van belang. Soms wijkt het dagritme voor kinderen af, bijvoorbeeld wanneer kinderen eerder gaan slapen of eerder worden opgehaald. Dit is geen probleem, het gaat om de globale dagindeling.

De dagritme kaarten worden in de groepen per dagdeel opgehangen. Zo is goed te overzien voor de kinderen wat er gedurende de dag gaat gebeuren. Met de kinderen, die in de middag naar de opvang komen, bespreekt de pedagogisch professional kort na binnenkomst de dagindeling van de middag.

Zij bespreken op meerdere momenten van de dag wat er die dag al geweest is en/ of wat er die dag nog gaat komen.

5.2 Voorlezen

Kinderen vinden het heerlijk om te worden voorgelezen. Of ze nu klein zijn en zelf nog niet kunnen lezen, of al wat groter zijn. Voorlezen kan de hele dag. Onderzoek wijst uit dat kinderen die van jongs af aan zijn voorgelezen betere leerprestaties hebben op school, gemotiveerd zijn om te leren lezen, taalvaardiger zijn en teksten beter begrijpen. (Interactief) Voorlezen blijkt een effectieve methode om taalachterstand te verminderen. Daarom is het belangrijk om vroeg met voorlezen te beginnen. Onderzoek heeft uitgewezen dat gemiddeld 15 minuten per dag voorlezen zinvol is en bijdraagt aan bovengenoemde effecten. Voorlezen kan overal: op de bank, op de grond, aan tafel of in de tuin.

Elke leeftijd heeft zo zijn eigen aanpak. Voorlezen aan baby's kan in principe al vanaf de geboorte vanaf ca. 4 maanden worden boekjes(voelen/kijken) interessant en vanaf 9 maanden kunnen baby's actiever meedoen met de pedagogisch professional door aan te wijzen. Peuters van twee en drie jaar vinden het al leuk om een kort verhaaltje te horen bij de plaatjes. Vanaf drie en vier jaar mogen de verhaaltjes al wat moeilijker zijn. Prenten blijven een belangrijke rol spelen in het boek. Eenvoudige teksten met rijm en herhaling zijn een aanrader. Ze scheppen een bepaalde verwachting en helpen te voorspellen wat er komen gaat. Het kind wordt gestimuleerd om hardop 'mee te lezen', het roept (rijm)woorden en vult zinnen aan. Bovendien wordt door voorlezen de omgeving van het kind uitgebreid: met een boek leert het kind nieuwe begrippen en het vergroot zijn denkwereld. Door verhalen voor te lezen die gaan over angstgevoelens, gevoelens van onzekerheid of jaloezie helpen de pedagogisch professionals de kinderen hun eigen gevoelens te herkennen en te verwerken.

Iedere groep heeft een voorleeshoek/ boekenhoek voor kinderen. Elke locatie heeft een pedagogisch professional die opgeleid is tot voorleescoördinator. Zij hebben samen met de alle voorleescoördinatoren van Abbo Kindcentra, een voorleesplan opgesteld. Daarnaast heeft de voorleescoördinator nog verschillende taken zoals activiteiten organiseren en uitwerken rondom de Nationale voorleesdagen, de Kinderboekenweek en het Voorleesontbijt, zorgen dat de leeshoek bij de tijd en aantrekkelijk blijft, contacten onderhouden met de bibliotheek.

5.3 Het belang van bewegen

Spelen is in de eerste plaats belangrijk vanwege het plezier dat kinderen hebben, maar daarnaast ook heel belangrijk voor de lichamelijke, sociale en emotionele ontwikkeling.

Uit ervaring weten we dat er in het voorjaar en zomer vaker buiten wordt gespeeld dan in de herfst of winter. Buiten wordt vaker bewegingsspel gedaan. Binnen spelen kinderen vaker met materialen waarbij ze minder uitgedaagd worden om te bewegen. Daarom is het belangrijk dat juist in de najaar- en wintermaanden meer beweegactiviteiten buiten aangeboden worden. Wij streven er dan ook naar om dagelijks naar buiten te gaan met de kinderen om hen deze bewegingsvrijheid en ontwikkeling aan te bieden.

5.4. Indeling en inrichting

De ruimte heeft een knusse sfeer, die bijdraagt aan een geborgen gevoel, waar zoveel mogelijk het ritme van thuis wordt gevolgd. We stimuleren de baby's zo veel mogelijk in zijn of haar ontwikkeling om te leren kruipen en te spelen in de groepsruimte met speelgoed afgestemd op zijn of haar leeftijd.

De VVE methode Piramide werkt met verschillende thema's. De groepsruimte is in ieder thema zodanig ingericht dat kinderen in de sfeer van het thema worden gebracht welke op dat moment aan de orde is.

De aankleding van de omgeving is zodanig dat het de kinderen stimuleert en prikkelt op onderzoek uit te gaan. Kinderen wordt op die manier de gelegenheid geboden meer diepgang te vinden binnen het thema wat aan de orde is op dat moment. Daarnaast wordt er gewerkt met diverse hoeken. Er is een huishoek, een creatieve/knutsel hoek, een hoek waar kinderen zelf ontwikkelingsspelmateriaal en puzzels kunnen pakken, er is een blokken/bouwhoek en een leeshoek. Tot slot is er een kijktafel waar we materialen vinden die betrekking hebben op het thema. Dit draagt er toe bij dat kinderen in de sfeer van het thema worden gebracht. De materialen in de ruimten zijn geschikt voor verschillende leeftijdsgroepen. De pedagogisch professionals letten erop dat materiaal dat gebruikt wordt voor het thema, veilig, interessant afwisselend en geschikt voor alleen- en samenspel is.

5.5. Zindelijkheidstraining

De meeste kinderen worden zindelijk rond de leeftijd van 2,5 jaar. Geen luier dragen: een duidelijke stap naar het groter worden. Vaak ervaren kinderen het zelf ook: ik ben groot, want ik plas op de pot of wc!

Het zindelijk worden van kinderen zien wij als, een met ouders gedeelde, verantwoordelijkheid. Kinderen dienen zindelijk te zijn alvorens zij naar de basisschool gaan (tenzij er een lichamelijke reden is waardoor dit niet kan).

Het plassen en verschonen gebeurt op de dagopvang vaak in groepsverband. De jongere kinderen zien van 'de oudere kinderen' dat ze op de pot plassen en worden zo al vroeg gestimuleerd om ook eventjes op de pot te zitten. Vanaf ca. 18 maanden proberen we of het kind dat wil. Vaak wel, sommige kinderen willen pertinent niet. Als kinderen hier heel stellig in zijn, wachten we nog even en proberen het een paar weken later weer opnieuw.

Sommige kinderen moeten gewoon even wennen: ze worden dan afgeleid met een liedje, eventueel houdt een pedagogisch professional nog even hun hand vast.

Als een kind vertrouwd is met de pot, plast het er soms in, in het begin per ongeluk. Dit wordt natuurlijk geprezen. Doet het kind z'n ontlasting in de pot, dan wordt dit succes moment ook benoemd door de pedagogisch professionals.

Pedagogisch professionals letten erop dat dit goed doorgegeven wordt aan de ouders: ook thuis kan het kind dan gestimuleerd worden. Wanneer er niks in het potje zit, wordt het kind wel positief toegesproken voor het proberen.

De plas of ontlasting in de pot wordt nooit 'vies' genoemd: dit kan bij een kind een gevoel van schaamte opwekken en op die manier een negatieve lading krijgen.

Heeft het kind vaak een droge luier bij het verschonen, of hebben we de indruk dat het kind zijn of haar plas al op kan houden, is de tijd aangebroken voor de volgende stap. We proberen het kind, in overleg met de ouders, af en toe zonder luier te laten lopen.

In het begin letten we op 'verdachte houdingen' bij het kind, vragen we af en toe nadrukkelijk of het kind moet plassen en laten we het kind wat vaker op de pot gaan. Na verloop van tijd gaat dit vanzelf over in het gewone ritme of leert het kind zelf aan te geven wanneer het moet plassen.

Tijdens het zindelijk worden is een ongelukje natuurlijk niet erg; we laten wel merken, zonder het zelfvertrouwen van het kind aan te tasten, dat het eigenlijk toch niet de bedoeling is.

Krijgt het kind een terugval en gebeurt het vaker dat er ongelukjes zijn, dan wordt er weer, na overleg met de ouders, een stapje terug gedaan in de training. Zindelijk worden gaat vaak 'vanzelf': ons uitgangspunt is dat zindelijkheid wordt gestimuleerd maar niet opgedrongen.

Voordelen van zindelijkheid;

- Zindelijk zijn geeft kinderen een gevoel van onafhankelijkheid en zelfstandigheid, omdat ze niet langer afhankelijk zijn van volwassenen om hen te verschonen.
- Zindelijk zijn bevordert de persoonlijke hygiëne van kinderen en vermindert het risico op infecties en irritatie.
- Je hebt (als ouders) geen kosten meer aan luiers.
- Het is minder milieubelastend.
- Als een kind zindelijk is mag het starten op de basisschool.

5.6 Extra uitdaging 3+

Ook voor de grotere kinderen moeten er genoeg uitdagingen blijven: er moet regelmatig wat nieuws aangeboden worden, er moeten genoeg stimulansen zijn om hun leergierigheid te bevredigen. De meeste kinderen bezoeken 4 jaar de opvang en ook de laatste maanden moet het voor hen interessant en vooral ook leuk blijven. Om deze reden worden er met de oudste peuters ook activiteiten buiten de vaste groepsruimte ondernomen. Er zijn dan meer mogelijkheden om deze kinderen moeilijkere, bij de leeftijd passende activiteiten aan te bieden. En om op deze manier het spelend leren te bevorderen en te prikkelen. Wanneer uw kind hiervoor in aanmerking komt, krijgt u dit via de mentor van uw kind te horen.

Op de groep is er een 3+ speelgoedkast met 3+ met moeilijkere boekjes, puzzels, spelletjes ect. Dit bieden de pedagogisch professionals bewust aan bij alle kinderen vanaf 3 jaar.

6. Persoonlijke competenties

Ieder kind is uniek. Uniek in uiterlijke kenmerken, uniek in karakter en uniek in zijn/haar vermogen zich te ontwikkelen. Kinderen ontwikkelen zich, min of meer in dezelfde volgorde en hetzelfde tijdsbestek.

Door de inrichting van de ruimtes en het aanbod van voldoende ontwikkelingsmaterialen, dagen wij elk kind uit zich in zijn eigen tempo te ontwikkelen, zonder daarbij een vergelijking te maken met andere kinderen.

Ons beleid biedt door middel van de methode Piramide Vroeg Voorschoolse Educatie (VVE) aan.

De pedagogisch professionals laten de kinderen spelenderwijs kennis maken met allerlei Piramide thema's. Voorbeelden hiervan zijn: Kerstmis, zomer, mensen, kunst, wonen, eten en drinken, welkom. Bij de start van een nieuw thema krijgen ouders via Konnect middels een nieuwsbrief te horen wat er dat thema centraal staat en wat ouders thuis kunnen doen.

De methode Piramide biedt activiteiten aan kinderen in vier verschillende fases. Iedere fase duurt een week en wordt opgebouwd door middel van de oriënterende fase, demonstrerende fase, verbredende fase en de verdiepende fase. Daarbij wordt rekening gehouden met de individuele vaardigheden van kinderen.

Zo verwachten de pedagogisch professionals nog niet van hele jonge kinderen dat ze deelnemen aan een gesprekje over het onderwerp "de vakantie", maar oudere kinderen worden door de pedagogisch professionals uitgedaagd door middel van vragen te stellen over hun ervaringen en belevenissen. Het kan ook zijn dat de pedagogisch professionals tijdens een knutselactiviteit de oudste kinderen uitdagen met het verven met een penseel, terwijl de jongsten dit met vingerverf mogen doen.

Het opvangen van jonge kinderen in groepsverband heeft vanzelf tot gevolg dat de zelfstandigheid van kinderen bevordert wordt. Kinderen worden door elkaar gestimuleerd: de jonge kinderen zien wat de oudere kinderen zelf kunnen doen en willen dit óók.

Ook het feit dat de kinderen soms moeten wachten op hun beurt en dat de pedagogisch professional, waarschijnlijk anders dan in een thuissituatie, minder snel klaarstaat om alles voor hun te doen, kan tot gevolg hebben dat kinderen sneller dingen oppikken.

De ruimtes bij de peutergroepen zijn zo ingericht dat de kinderen in veel zelf kunnen doen en pakken, zonder hulp van een pedagogisch professional. Hiermee willen wij de kinderen hun zelfstandigheid bevorderen. Er zijn kleine wc's zodat de grootste kinderen zelfstandig naar de wc kunnen gaan, de kranen zijn laag dus kunnen de kinderen zelf hun handen wassen en ze kunnen zelf speelgoed uit de kasten halen.

De pedagogisch professional gaat ervan uit dat kinderen alles wat zij zelf kunnen, ook zelf móeten doen. In kleine stapjes went een kind eraan dat het bijvoorbeeld zélf zijn of haar jas aan doet. Het ene kind doet dit vanzelfsprekend en wilt alles zelf doen en het andere kind is hier veel gemakzuchtiger in. Ondanks dat het kind dat misschien niet altijd leuk vindt, stellen de pedagogisch professionals hier toch duidelijk een grens in: een kind van drie kan zichzelf (voor een gedeelte) aan- of uitkleden.

Omdat wij het bij Kindcentrum Kiemkade het belangrijk vinden dat het kind zoveel mogelijk zelf kan doen, lijkt het soms of we een 'stapje terug zetten' in de ontwikkeling. Zo krijgt een kind bijvoorbeeld wat langer een tuitbeker, omdat het daar zelf uit kan drinken, terwijl het met een gewone beker wel altijd geholpen zou moeten worden. Het leren drinken uit een gewone beker gebeurt dan op een later tijdstip.

Wanneer een kind voor het eerst iets leert of onzeker is over het eigen kunnen, wordt het daarbij bemoedigend toegesproken: "zie je wel, je kan het wel."

De kinderen worden alleen geholpen wanneer ze hier zelf om vragen: de pedagogisch professionals nemen niet automatisch dingen uit handen, maar wachten tot wanneer het kind klaar is met zijn of haar eigen pogingen om bijvoorbeeld zijn of haar jas aan te doen om buiten te gaan spelen. Zij zullen dan aan het kind vragen of zij hulp erbij nodig wensen.

Kinderen mogen, wanneer het mogelijk is, hun eigen keuzes maken. Pedagogisch professionals bieden hen daarbij overzichtelijke keuzemogelijkheden aan. En wanneer een kind gekozen heeft, moet het zich dan ook aan deze keuze houden.

Er wordt niet altijd een activiteit aangeboden aan de kinderen; tijdens het vrij spelen verzinnen de kinderen zelf wat ze willen doen, met wie ze willen spelen. Ook is het van belang dat kinderen alleen leren te spelen. Doordat zij alleen leren spelen, leren kinderen zichzelf te vermaken, hun creativiteit uit te breiden, zelf onbewust problemen op te lossen en hun concentratie wordt vergroot.

Wanneer een kind zelf zegt dat het iets niet kan, wordt hier door de pedagogisch professionals op ingegaan. Het kind kan het misschien wel of niet, maar iets wat je niet kan, kun je altijd wel leren.

Kinderen die het eng vinden om iets nieuws te leren of kinderen die last hebben van faalangst, worden daarin begeleid. Ook blijven we erop terugkomen dat het niet belangrijk is dat je iets meteen goed doet, maar wel dat je het probeert. Op die manier leren kinderen steeds beter iets zelf te doen.

6.1. Cognitieve competenties

Gedurende de tijd die kinderen doorbrengen op het kinderdagverblijf, trachten de pedagogisch professionals een positieve bijdrage te leveren aan de cognitieve competenties, eenvoudig vertaald: de verstandelijke ontwikkeling, het denken.

Kinderen ontwikkelen zich, spelenderwijs en aan de hand van de ervaringen die zij gedurende de dag opdoen. Bijvoorbeeld door het volgen van een vaste dagindeling en dagritme kaarten leren kinderen dat ze opgehaald worden na het fruit-eten.

De hierna beschreven competenties leveren tevens een bijdrage aan de cognitieve ontwikkeling.

6.2. Sociale competenties

Bij Kindcentrum Kiemkade hechten wij een grote waarde aan het groepsgebeuren.

In een samenleving die steeds meer individualiseert, vinden bij ons juist veel activiteiten dan ook groepsgewijs plaats. Te denken valt hierbij aan de eet- en drinkmomenten, maar ook het buitenspelen, samen naar de bakker of naar de bibliotheek gaan.

Deel uit maken van een groep vinden mensen, dus ook jonge kinderen, fijn. Dit biedt houvast, verbondenheid met de groep en de mogelijkheid om zich te ontwikkelen in de sociale omgang met anderen.

In een kinderdagverblijf wordt een kind, samen met andere kinderen, opgevangen in een groep. Samen wordt er veel ondernomen, meer dan thuis leren ze op deze manier omgaan met andere kinderen, samen delen, spelen, ruzie maken en weer goedmaken ...

Voor kinderen is opvang in een groep vaak leuk: er zijn altijd vriendjes of vriendinnetjes om mee te spelen, veel activiteiten en altijd leven in de brouwerij.

Langs de andere kant vraagt groepsopvang ook wel wat van de kinderen: het is niet altijd leuk om alle aandacht te moeten delen of om op je beurt te moeten wachten terwijl je nú iets wil vertellen.

Bij Abbo Kindcentra vinden wij het belangrijk dat kinderen leren om respectvol met anderen om te gaan, het leren rekening te houden met elkaar. Voor kinderen is dit, wanneer ze klein zijn, erg moeilijk: ze kunnen zich nog niet verplaatsen in een ander, alles draait om hen, ze zijn volledig op zichzelf gericht.

De omgang tussen kinderen onderling wordt goed in de gaten gehouden door de pedagogisch professionals. Soms is het moeilijk om een grens te trekken tussen een kind dat een ander kind wil helpen, met de beste bedoelingen, of een kind dat 'juf gaat spelen'. En dus de jas uittrekt van een ander kind wanneer die het niet snel genoeg doet of gaat zeggen wat een kind wel en niet mag. Dit gedrag wordt niet geaccepteerd en er wordt met het kind één op één hierover gesproken.

Conflicten laten we dan ook zoveel mogelijk door kinderen zelf op lossen, wanneer beide partijen even sterk zijn. Pas wanneer pedagogisch professionals merken dat dit niet lukt grijpen zij in en wordt de zwakste ondersteund in het conflict; het kind wordt gestimuleerd om voor zijn of haar eigen belangen op te komen. En natuurlijk wordt de uitkomst van de ruzie altijd in de gaten gehouden. Daarnaast vinden pedagogisch professionals het ook belangrijk dat een ruzie weer goedge maakt wordt.

Wanneer er door de kinderen lichamelijk geweld gebruikt wordt, grijpen pedagogisch professionals natuurlijk wél meteen in.

De kinderen kunnen bij de opvang binnen bepaalde grenzen, hun gang gaan in het spelen. Het uitgangspunt hierbij is dat de kinderen elkaar niet mogen hinderen bij het spelen: dus geen speelgoed afpakken, maar vragen of je mee mag spelen, geen bouwwerken van elkaar kapot maken.

Er wordt een evenwicht gezocht tussen samen en alleen spelen. Het kan zijn dat het populaire speelgoed gedeeld moet worden, maar soms mag één kind alleen met het populaire speelgoed spelen.

Het is belangrijk bij Kindcentrum Kiemkade dat de kinderen leren rekening te houden met elkaar en met de volwassenen. Dit zowel op gebied van emoties: een kind dat verdriet heeft, moet door de anderen wat ontzien worden. Maar ook wanneer er kinderen slapen zijn wij zachtjes in de gang.

De pedagogisch professionals verwachten van de kinderen dat ze respect opbrengen voor elkaars knuffel (kinderen zijn hier onderling vaak heel attent in : ze brengen elkaars knuffel als die ergens aan het slingeren is), maar ook elkaars ouders. Het is niet prettig wanneer je mama of papa je komt halen en een ander kind eist meteen hun aandacht op.

Het tonen van respect voor een ander is deels te vertalen in 'omgangsvormen'. Het is van belang dat kinderen, hoe klein ze ook zijn, leren hoe de algemene omgangsvormen zijn tussen mensen en die ook zelf leren te hanteren. Dit gaat natuurlijk voor een groot gedeelte vanzelf: de pedagogisch professionals (en de oudere kinderen) hebben hierin een voorbeeldfunctie.

Daarnaast wijzen de pedagogisch professionals de kinderen er ook op 'hoe het moet' als een situatie zich voordoet: als een kind nog een boterham wil, zeggen de pedagogisch professionals dat het aardiger is wanneer je vraagt: "mag ik nog een boterham?" in plaats van "ik wil nog een boterham!"

De pedagogisch professionals stimuleren, bijvoorbeeld bij een kringgesprek, dat de kinderen luisteren naar elkaar. Het is niet leuk als je wil vertellen dat je met oma naar de kinderboerderij bent geweest en de rest kletst er doorheen. Ook vinden is het belangrijk dat kinderen antwoord geven wanneer hen iets gevraagd wordt, ook aan elkaar.

En wanneer een kind duidelijk maakt “nee, ik wil niet kroelen”, of “nee, ik wil niet met je spelen”, moeten andere kinderen en pedagogisch professionals dit accepteren. De grenzen die een kind zelf aangeeft (als die redelijk zijn) moeten door anderen gerespecteerd worden

De ontwikkeling van de sociale competenties is een continu proces, waarin een doorgaande lijn is waar te nemen. Zo zien pedagogisch professionals bijvoorbeeld dat een kind van 1,5 jaar alleen maar oog heeft voor ‘die’ auto, en deze wil hebben om mee te spelen. Hij/zij kan nog niet in schatten dat die auto in de hand van een ander kind zit dat op dat moment met dezelfde auto speelt. Dit kind is niet uit op een conflict met dat andere kind, maar is in zijn ontwikkeling nog niet zover om dit op een andere manier op te lossen. Wanneer kinderen drie jaar zijn kunnen ze meer rekening houden met andere kinderen.

In de sociale ontwikkeling van kinderen is voor onze pedagogisch professionals een belangrijke rol weggelegd. Zij fungeren als rolmodel en zullen het “goede” voorbeeld geven: een spin trappen we niet dood, maar pakken we op en zetten we buiten; opruimen doen we samen. Ook sluiten zij aan bij spontane rollenspelen om zo het spel en de onderlinge interactie te verrijken.

6.3. Morele competenties (waarden en normen)

In een peuteropvang heersen, misschien nog meer dan in een thuisituatie, duidelijke grenzen en regels. Kinderen leren heel snel wat wel en niet mag, wat in sommige situaties wel en dan weer niet getolereerd wordt.

Eigen aan kinderen is dat ze grenzen verkennen: tot hoever kan ik gaan; welke reactie krijg ik als ik dit doe; hoe lang duurt het voor de pedagogisch professional boos wordt?

Kinderen zijn hier heel verschillend in: het ene kind heeft veel bravoure, probeert veel uit; een ander kind houdt zich Oost-Indisch doof en is ‘heel verbaasd’ wanneer het ‘tot de orde wordt geroepen’; en nog een ander kind probeert niet zoveel uit en is eigenlijk een beetje bang om een berisping te krijgen.

Pedagogisch professionals beschouwen het corrigeren van een kind als een tweede stap: wanneer een kind iets doet wat niet kan, wordt eerst duidelijk gemaakt dat het iets doet wat niet mag; er wordt ook uitgelegd waarom het niet geaccepteerd wordt, en voorgedaan hoe het kind het dan wel kan doen. Vaak worden de kinderen op deze manier ‘gestuurd’ in hun doen en laten, zonder dat er gevolgen zijn. Soms is het nodig dat het kind uit de situatie gehaald wordt. De PP bespreekt dan nogmaals met het kind wat er niet goed ging en checkt of het kind begrijpt wat er gezegd wordt.

Dit gedrag wordt ook altijd met de ouders besproken bij het ophalen.

Het corrigeren van de kinderen is soms ook verschillend: het ene kind heeft een andere aanpak nodig dan het andere. Sommige kinderen zijn al van slag wanneer een pedagogisch professional boos praat en boos kijkt, een ander kind is daar veel onverschilliger in en bereik je pas wanneer je het echt apart van de groep zet.

Misschien ten overvloede, maar ter volledigheid: bij Abbo Kindcentra worden er in geen enkel geval ‘lijfstraffen’ gegeven. Wij vinden dat een tik op de billen beslist niet kan.

Naast het corrigeren vinden wij het belangrijk om de kinderen regelmatig te belonen. Dit gebeurt soms door een kind wat te geven (een stickertje of een kaartje wanneer een kind aan het zindelijk worden is, een koekje wanneer het kind z’n beker leeggedronken heeft of, wanneer een kind goed heeft gegeten, krijgt het soms een plakje worst of een cracker)

De pedagogisch professionals zorgen ervoor dat de kinderen regelmatig een complimentje krijgen, wanneer ze een (voor hen) moeilijke puzzel maken, hun best doen om een tekening te maken of goed helpen met opruimen.

Waarden en normen zijn ideeën en opvattingen die beschrijven hoe belangrijk mensen iets vinden. Ze hangen meestal samen met bepaalde gedragingen of gebeurtenissen, waar mensen waarde aan hechten. Normen zijn de vertaling van waarden in gedragsregels die impliceren waarop mensen zich tot elkaar behoren te gedragen: leren wat wel en niet mag, in onderlinge interactie tussen kinderen, spelenderwijs leren hoe je op een respectvolle manier met elkaar om gaat.

De overdracht van waarden en normen kan plaats vinden langs verschillende lijnen:

1. In de relatie tussen pedagogisch professional en kind (een respectvolle omgang met elkaar, acceptatie van ieder individualiteit)
2. Zorg binnen de groep (respect voor materiaal, dus geen speelgoed kapot maken, aardig zijn voor elkaar, positieve stimulans en uitleg over eigen gedrag)
3. Tijdens activiteiten (tafeldekken, ritme en regelmaat in dagindeling, rituelen zoals liedjes voor het eten).

6.4. Motorische en zintuiglijke competenties

Bij de motorische ontwikkeling wordt onderscheid gemaakt in de grove en fijne motoriek.

Bij de grove motoriek valt te denken aan het leren omrollen, komen tot zitten, lopen, rennen, klimmen; terwijl het bij de fijne motoriek juist om de "fijne" bewegingen gaat, zoals het vasthouden van een potlood, maar ook het oppakken van gekleurde papiersnippers met duim en wijsvinger. De grove en fijne motorische ontwikkeling loopt door elkaar heen.

Met de VVE methode Piramide worden kinderen gestimuleerd in de ontwikkeling van **motorische competenties**....

- De pedagogisch professionals maken regelmatig een 'gymcircuit': met Nijntje Beweegt materialen.
- De pedagogisch professionals bieden ook bewegingsspellen aan: de kinderen gaan dan op de tenen lopen, springen, hard met voeten stampen, hard rennen, hoog in de lucht reiken, zachtjes lopen zodat niemand je kan horen, maar ook spelletjes als "Schipper mag ik over varen"
- De fijne motoriek wordt ook gestimuleerd: knippen, prikken, kleuren en verven staan regelmatig op het programma. Ook de jonge kinderen krijgen een potlood om te gaan 'tekenen' wanneer de oudsten gaan kleuren.

De **zintuiglijke competenties** worden onder andere gestimuleerd door:

- proeven van verschillende etenswaren en deze smaak benoemen
- ruiken van producten zoals een net gewassen kleding, bloemen of voedingsmiddelen
- Ook worden zintuigen geprikkeld door sensomotorisch spel. Het spelen met zand, gekleurde rijst of scheerschuim prikkelt de tastzin. Bij het sensomotorisch spel worden de zintuigen én de motoriek ingezet.

6.5 Risicovol spel

Risicovol spelen is van grote waarde voor de ontwikkeling van kinderen. Risicovol spel bevat onzekerheid en onvoorspelbaarheid. Een uitdagende omgeving waar kinderen zelf oplossingen kunnen bedenken is een heel belangrijk aandeel in de ontwikkeling van de hersenen van een kind..

Risicovol spelen bevat 6 categorieën:

1. Grote hoogte
2. Snelheid
3. Gevaarlijke gereedschappen
4. Alleen op ontdekking (dus uit het zicht van de volwassenen)
5. Gevaarlijke elementen (rotsblokken)
6. Stoeien en ravotten

In onze kinderopvang groepen is ruimte en aandacht voor risicovol spelen. Iedere locatie heeft een Beleidsplan Veiligheid en Gezondheid, waarin de risico's en veiligheidsaspecten zijn opgenomen. Onze pedagogisch professionals bespreken dit periodiek tijdens hun teamoverleggen om deze risico's en veiligheidsaspecten te evalueren. Zie ook hoofdstuk 12.

6.6 Communicatieve competenties

Hieraan wordt gedurende de dag aandacht besteed. Praten met elkaar is immers de meest voor de hand liggende vorm van communiceren.

Pedagogisch professionals besteden veel tijd en aandacht aan zingen, versjes, interactief voorlezen.

Tijdens het drinken ontstaan met de kinderen vaak gesprekken: een kind vertelt bijvoorbeeld wat het gisteren heeft beleefd. Bij deze gesprekken worden alle kinderen zoveel mogelijk betrokken. De kinderen leren luisteren naar elkaar maar ook wordt de spreekvaardigheid geoefend.

Bij het zingen verzinnen de kinderen vaak zélf liedjes. Dit vinden pedagogisch professionals altijd erg creatief en dit wordt ook gestimuleerd. Sommige kinderen verzinnen prachtige teksten met hele verhalen erin verwerkt.

Pedagogisch professionals benoemen zoveel mogelijk naar de kinderen wat er gaat gebeuren of wat er nu gebeurt.

Pedagogisch professionals praten ABN tegen de kinderen. Het kan zijn dat de pedagogisch professionals haar stem automatisch de hoogte in gaat wanneer je het tegen een jong kind praat, maar we gebruiken hierbij geen babytaal en of verkleinwoorden. Pedagogisch professionals gebruiken korte zinnen en noemen eerst de naam van het kind, zodat duidelijk is tegen wie de pedagogisch professionals praten.

Wanneer kinderen woorden fout uitspreken, een verkeerde zinsbouw maken of 'anders' vervoegen worden ze bewust niet verbeterd. Wel blijven pedagogisch professionals het zelf consequent op de juiste manier voordoen en juist uitspreken. Wanneer kinderen leren praten stimuleren pedagogisch professionals hen om dingen te benoemen in plaats van alleen aan te wijzen.

6.7 Creatieve en beeldende competenties

Doordat wij bij Kindcentrum Kiemkade werken met de Piramidemethode worden er activiteiten, rondom een bepaald thema, voor de kinderen voorbereid, op basis van de ontwikkel behoefte van de kinderen. Er worden activiteiten op creatief gebied aangeboden (plakken, tekenen, verven) maar ook bewegingsspelletjes, fantasiespel, er zijn liedjes en boekjes die bij dat thema aansluiten.

Op deze manier is er vanzelf veel afwisseling in de dagelijkse dingen; bijvoorbeeld bij het thema 'mensen' wordt er een foto gevraagd van het gezin van een kind en wordt daarover gesproken.

Een thema wordt in drie tot vier weken tijd opgebouwd. Zo wordt een voorleesboek niet in één dag uitgelezen, maar worden in de eerste week (fase) met de kinderen de plaatjes in het boek bekeken waarbij de kinderen gestimuleerd worden te benoemen wat zij zien. In de tweede week/fase wordt het boek door de pedagogisch professional voorgelezen met behulp van materialen; in de derde week/fase mogen de kinderen het verhaal naspelen en zijn er attributen en in de vierde week worden er vragen aan de kinderen gesteld 'hoe komt het dat....?', 'wat zou er gebeuren als...?'

Pedagogisch professionals letten erop dat de kinderen niet alleen 'voorbewerkte' werkjes maken, maar dat ze ook vrij kunnen tekenen en schilderen, kleien en kleuren. Heerlijk klieren met verf, uitproberen wat er gebeurt als je kleuren door elkaar doet, voor de kleintjes lekker krassen met vetkrijt. Het gaat hierbij om het proces en niet om een voor volwassenen "mooi" kunstwerk.

Het grote gedeelte van het speelgoed staat in de groepen voor het grijpen; kinderen kunnen om zich heen kijken en kiezen wat op dat moment hun interesse heeft. Soms wordt speelgoed (bijvoorbeeld puzzels en blokken) een tijdje weggeborgen, zodat het na een paar maanden weer 'nieuw' is.

Nieuw speelgoed wordt vaak geïntroduceerd bij de kinderen: "kijk eens wat we voor nieuws hebben. Wat is het, wat kan je er allemaal mee doen." Ook gaan de pedagogisch professionals dan meespelen met de kinderen ter introductie en voorbeeld hoe het te gebruiken. Soms kiezen pedagogisch professionals er ook bewust voor om nieuw speelgoed niet te introduceren, zodat het reacties bij de kinderen oproept en deze daarna besproken kunnen worden.

Pedagogisch professionals kiezen bewust voor het 'betere' en duurzame speelgoed, dat ruimte biedt aan de fantasie van kinderen. Bijvoorbeeld bakken met Duplo, grote blokken waar mee gebouwd kan worden, een verkleedkist met oude kleren, lappen en doeken, een poppenhoek met een keukentje.

Speelgoed bieden pedagogisch professionals aan naargelang de ontwikkeling van het kind: dit ook vanuit het oogpunt dat er bij het kinderdagverblijf voor de oudste kinderen 'nieuwe' dingen blijven. Hiermee willen we voorkomen dat voor de kinderen alles al bekend is en zich gaan vervelen voordat ze 4 jaar worden.

Kinderen die steeds hetzelfde speelgoed of spel kiezen, worden gestimuleerd om ook eens iets anders te gaan doen. Aan een kind dat altijd in de poppenhoek te vinden is, kan een pedagogisch professional vragen of het samen met haar een hoge toren wil bouwen. Op die manier proberen we te voorkomen dat kinderen 'blijven steken' in de vertrouwde, bekende activiteiten. En ontdekken dat het onbekende materiaal en spel ook leuk kan zijn. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in zgn. jongens- en meisjesspeelgoed.

Pedagogisch professionals bieden de kinderen niet alleen 'echt speelgoed' aan, maar ook kosteloos materiaal. Een grote koelkastdoos wordt een auto, een paar dozen bij elkaar een gek gebouwde huis, met oude tijdschriften kan heerlijk geknipt en gescheurd worden. Lege verpakkingen in de huishoek of het winkeltje. Wanneer kinderen aan het fantaseren zijn bij het spelen, gaan we hierin mee of de pedagogisch professional geeft zelf de aanzet. Een rij stoelen is een trein. Of de kinderen worden op weg geholpen: als ze aan het fantaseren zijn dat ze varen, zoeken we samen even waar we een boot van kunnen maken. Een bezem met een handdoek als zeil kan daar prima dienst voor doen.

6.7. Begeleiding en zorg

Twee keer per jaar wordt de ontwikkeling en het welbevinden van kinderen tijdens het teamoverleg besproken. Hiervoor observeren de mentoren "hun" kinderen met behulp van de observatiemethode LOOQIN. Er wordt gelet op de sociaal-emotionele ontwikkeling, motorische ontwikkeling, taalontwikkeling, zintuiglijke ontwikkeling en de zelfredzaamheid. Deze observatiegegevens worden tweemaal per jaar door de mentor met ouders tijdens een groei-gesprek besproken over het welbevinden en de ontwikkeling van het kind.

Als er een vermoeden is dat de ontwikkeling van een kind op sommige gebieden anders loopt dan bij veel leeftijdgenoten, wordt het [Zorgprotocol](#) gevolgd. U kunt dit vinden op [onze website](#). Wanneer pedagogisch professionals dit signaleren, wordt dit altijd kenbaar gemaakt aan de ouders. Pedagogisch professionals gaan met ouders in gesprek over wat zij in de ontwikkeling van het kind waarnemen. Ook kunnen de pedagogisch professionals behulpzaam zijn met het geven van tips en ouders begeleiden naar het vinden van de passende ondersteuning.

In aansluiting op onze visie inclusieve kinderopvang en onderwijs binnen Abbo Kindcentra zijn er kinderen die zich anders ontwikkelen of kinderen met een handicap welkom. De kinderen kunnen vlakbij huis, in de vertrouwde omgeving en samen met leeftijdgenoten zich verder ontwikkelen. Hierbij wordt wel de voorwaarde gesteld dat de zorg voor het kind te combineren is met groepsopvang (het mag niet ten koste gaan van de andere kinderen) én mits dat de opvang bij de peutergroep goed is voor het kind in kwestie. Dit wordt dan ook per aanmelding bekeken en afspraken met ouders hierover worden schriftelijk in een aanvullende plaatsingsovereenkomst vastgelegd.

7. Extra activiteiten

Door het jaar heen worden er naast de piramide thema's ook nog extra activiteiten georganiseerd. Dit zijn bijvoorbeeld het sinterklaasfeest, kerstviering, zomerfeest, juffenverjaardagen en een opa en oma week. Hiervoor worden via Konnect steeds aparte uitnodigingen verstuurd. Sommige activiteiten zijn mét ouders en sommige alleen voor de kinderen. Dit verschilt per activiteit.

8. Doorgaande lijn naar basisonderwijs

Passend bij de doorgaande lijn en de voorbereiding op het basisonderwijs, vindt er een warme overdracht plaats bij de overgang van de peutergroep naar de kleutergroep. De peuteroverdracht wordt, ongeveer 2 maanden voor de peuter 4 jaar wordt, door de mentor besproken met de ouders en zij tekenen daarbij de toestemming dat dit wordt overgedragen aan de basisschool. Daarna vindt er een warme overdracht plaats tussen de mentor en de kleuterleerkracht. Op die manier kan de kleuterleerkracht naadloos aansluiten op datgene wat de peuter bij de opvang heeft geleerd.

Indien van toepassing doet de mentor van uw zoon/dochter ook een overdracht bij de bso aan de nieuwe mentor van uw kind.

9. Het verlaten van de eigen stamgroep

9.1 Vaste stamgroep

Op onze kindcentra worden kinderen in een vaste stamgroep geplaatst. De stamgroep is een ruimte die leeftijdsgericht is ingericht als speel- en leefruimte. Op dit kindcentrum zijn groepen ingericht voor 0-2 jaar, 2-4 jaar en 4-12 jaar. Zoals eerder beschreven bieden wij ook regelmatig groepsoverstijgende activiteiten aan. Een kind/groepje kinderen (al dan niet uit verschillende groepen) gaat dan gedurende een bepaalde periode van de dag in een andere (groeps)ruimte spelen, specifiek voor dit groepje worden er extra activiteiten aangeboden.

Wanneer er een activiteit buiten de eigen groep of de tuin gedaan wordt, gaat altijd de vaste PP'er mee en wordt het [Protocol uitstapjes en vervoer van kinderen 9.6.74](#) gevolgd.

9.2 Incidenteel gecombineerde groep

Soms kan er een gecombineerde groep gevormd worden van 2 of zelf alle 3 de leeftijdsgroepen. Dit kan voorkomen bijv. tijdens haal- en brengtijden en of tijdens pauzes van de medewerkers. Dit wordt uitgelegd aan ouders tijdens het intakegesprek.

Wanneer er groepen worden samengevoegd op studiedagen of tijdens schoolvakanties (wanneer er heel weinig kinderen aanwezig zijn) wordt dit vooraf aan de ouders bekend gemaakt via de ouderapp. Ook wordt dan meegedeeld welke medewerkers er die dag zullen werken.

Voorwaarde is dat de BKR (Beroepskracht-Kind-Ratio) hiertoe de mogelijkheid biedt. De www.1ratio.nl rekentool is hierbij leidend.

De gecombineerde groep zal meestal gebruik maken van de groepsruimte van Ratjetoe. Als hierin een andere keuze gemaakt wordt, heeft dit te maken met de aanwezige kinderen van dat moment.

Tijdens een gecombineerde groep houden we rekening met de leeftijden van de kinderen en het activiteiten aanbod. Eén pedagogisch professional richt zich op de jonge kinderen en een pedagogisch medewerker op de bso kinderen. We zorgen altijd voor voldoende uitdagende activiteiten en voor duidelijkheid in de dagindeling. In de gecombineerde groep houden wij het dagritme van het kinderdagverblijf aan. Dit is hetzelfde ritme als de kinderen van de buitenschoolse opvang gewend zijn in de vakantie. Doordat wij een klein kindcentrum zijn, zijn alle pedagogisch professional bekende en vertrouwde personen voor de kinderen en ouders.

9.3 Incidenteel gecombineerde locaties

Wanneer groepen van 2 verschillende locaties worden samengevoegd (tijdens vakantieperiodes of door een langdurige calamiteit) worden ouders hiervan ook schriftelijk op de hoogte gesteld via de ouderapp.

9.4 Borging emotionele veiligheid bij gecombineerde opvangdagen

Wij dragen er zorg voor dat de emotionele veiligheid tijdens deze momenten gewaarborgd wordt, door:

- dat de pedagogisch professional bekend is op de locatie en een bekend gezicht is voor alle leeftijden;
- dat de vaste pedagogisch professional van de stamgroep, zorgdraagt voor een goede en duidelijk overdracht naar de collega's;
- de ouders op de hoogte te houden van de routines en procedures tijdens breng- en haalmomenten. Hierdoor begrijpen zij hoe de dag is georganiseerd en kunnen zij hun kinderen hierop voorbereiden.
- alert te zijn op tekenen van stress of ongemak bij kinderen. Onze PP'ers reageren empathisch en zorgen ervoor dat kinderen zich gehoord en begrepen voelen. Zij geven kinderen de ruimte om hun gevoelens te uiten.

10. Vier ogen principe

Tijdens de openingstijden van peutergroep is ook altijd de school geopend. Hierdoor zijn er altijd meerdere medewerkers aanwezig zijn in het gebouw of in de groepen die onverwachts binnen kunnen lopen of door de ramen mee kunnen kijken.

De precieze uitwerking is met instemming van de oudercommissie vastgelegd in het Protocol 4-ogen-principe. K.H. 9.5.53. Ouders kunnen dit inzien bij de Pedagogisch professionals en op de website. Jaarlijks wordt met de oudercommissie besproken/geëvalueerd hoe dit verloopt. Ouders kunnen dit terug lezen in de notulen van de oudercommissie vergadering.

11. Inzet personeel en (het afwijken van) de BKR-regeling:

11.1 Roostertijden

Pedagogisch professionals op KDV-groepen werken 9 of 9,5 uur per dag (07.30-17.00/17.30 uur, 07.00-17.00 u., 08.15/08.45-18.15 uur en hebben een half uur pauze. Die pauzes vinden plaats van tussen 12.30 en 14.00 u. Als er halve dagen gewerkt wordt dan zijn de tijden van 07.00/07.30 u. tot 12.30/13.00/13.30 u. of 08.15/08.45 u. tot 13.00/13.15/13.30 u. en van 12.15/12.45/13.00/13.15 u. tot 17.00/17.30/18.15 u.

11.2 Groepsgrootte

Voor het benodigde aantal pedagogisch professionals per dagdeel hanteren wij de [BKR \(Beroepskracht-Kind-Ratio\)](#) en de max. groepsgrootte van de stamgroepen conform de Landelijke Beleidsregels.

11.3 Afwijken van de BKR (Beroepskracht-Kind-Ratio)

Het is toegestaan dat ten hoogste drie uur per dag (niet aaneengesloten) minder beroepskrachten worden ingezet dan volgens de BKR nodig zijn. Dit kan voorkomen bij aanvang en sluiting en tijdens de pauzes. Dit is voor 08.45 u., tussen 12.30-14.00 u. en na 17.00 u.

We zetten dan minimaal de helft van het aantal pedagogisch professionals in die volgens de BKR verplicht is en we ronden altijd af naar boven. (Bijv. wanneer er 3 pedagogisch professionals nodig zijn en je deelt dit door de helft zou je 1,5 pedagogisch professionals in moeten zetten. Dat is natuurlijk niet mogelijk, dus dan worden er 2 pedagogisch professionals ingezet.)

Deze momenten zijn vanuit onze pedagogisch overweging het meest geschikt omdat de kinderen aan het begin en het einde van de dag niet allemaal tegelijk binnenkomen of weggaan en tussen de middag er vaak een aantal kinderen liggen te slapen. Hierdoor kan de aanwezige pedagogisch professional toch voldoende aandacht hebben voor de aanwezige/wakkere kinderen.

Het locatiehoofd kan actuele roosters (met de duur van de pauze) en presentielijsten (met aankomst en vertrektijden) overleggen aan de GGD t.b.v. het inspectiebezoek.

11.4. Extra dagdelen

Abbo kindcentra biedt voor het kinderdagverblijf als extra service de mogelijkheid om opvang af te nemen voor uw kind buiten de vaste dagen. Wanneer u incidenteel opvang nodig heeft op een andere dag, dan kunt u dit schriftelijk aanvragen. Dit doet u via Konnect. Ook annulering van (extra gevraagde) dagdelen doet u via Konnect. In ons huishoudelijk reglement kunt u hierover meer informatie vinden.

11.5. Vervanging

Tijdens verlof, vakanties of ziekte (bij eventueel samengevoegde groepen) kan er een minder bekende gediplomeerde pedagogische professional ingeroosterd worden. Dit kan een pedagogische professional van een andere groep of locatie zijn.

Hierbij geldt dat

- Er standaard wel maar maximaal 2 of 3 vaste pedagogisch professionals is aan een kind zijn toegewezen.
- Er geen andere “vast gezicht” (pedagogische professional) van het kind beschikbaar is.

- De afwezigheid van het “vaste gezicht” niet langer dan 4 aaneengesloten weken zal zijn. Wanneer dit wel het geval is (bijvoorbeeld bij langdurig ziekte of zwangerschapsverlof) dan zal er een vaste invalkracht worden ingepland. Deze zal ook de mentortaken overnemen van de afwezige collega. Ouders worden hiervan op de hoogte gesteld via de ouderapp.

Hiermee borgen we dat de emotionele veiligheid en stabiliteit. Ook zijn alle bijzondere kindkenmerken vastgelegd in Konnect, zodat de invalkracht dit altijd terug kan lezen.

11.6. Achterwachtregeling

Het kan voorkomen dat een pedagogisch professional, gedurende een dagdeel, alleen op de groep staat (wanneer er weinig kinderen ingepland zijn). Er is dan altijd een achterwacht geregeld. Dit wordt in het groepslogboek aangegeven. De achterwacht kan worden verzorgd door de andere groepen op de locatie en het locatiehoofd.

12. Beleidsplan Veiligheid en Gezondheid

In het kader van de Wet IKK moeten kinderopvangorganisaties een beleidsplan veiligheid en gezondheid vaststellen. Bij Abbo Kindcentra vinden wij het belangrijk dat pedagogisch professionals zich betrokken voelen bij het veiligheids- en gezondheidsbeleid. Wanneer het beleidsplan voor veiligheid en gezondheid wordt opgesteld of bijgesteld, spelen zij dan ook een actieve rol hierin.

In het beleidsplan staat omschreven welke risico's er zijn en welke maatregelen daartegen worden getroffen. Daarnaast moet worden beschreven hoe kinderen geleerd wordt om te gaan met kleine risico's.

Alle ouders worden geïnformeerd van het bestaan van het beleidsplan Veiligheid en Gezondheid tijdens het intakegesprek en zij kunnen het lezen op de informatiepagina in de ouderapp.

Ieder teamoverleg bespreekt het locatiehoofd een onderdeel van het beleidsplan veiligheid en gezondheid met de pedagogisch professionals. Aan de hand van de uitkomsten wordt er indien nodig een actieplan gemaakt. Tijdens het teamoverleg is het beleidsplan veiligheid en gezondheid een vast agendapunt om het beleid actueel te houden. Eenmaal per jaar wordt het plan aan de oudercommissie voorgelegd. Zij kunnen opmerkingen/aanvullingen bespreken met het locatiehoofd van het kindcentrum. De opmerkingen worden dan door het locatiehoofd besproken in het eerstvolgende teamoverleg.

13. Deskundigheid(bevordering)

13.1. EHBO

Jaarlijks wordt er een plan opgesteld ter bevordering van de deskundigheid van de pedagogisch professionals van Abbo Kindcentra. Kinder-EHBO is een van de verplichte cursussen. Elke vaste pedagogisch professional en invalkracht beschikken over kinder-EHBO of over een BHV-diploma waarbij kinder-EHBO is verwerkt en volgen jaarlijks bijscholing om hun kennis up to date te houden en gecertificeerd te blijven.

13.2. Taalniveau 3F

Bij Abbo Kindcentra beschikken alle pedagogisch professionals over een voldoende taalniveau waaronder specifiek spreekvaardigheid, luistervaardigheid en leesvaardigheid op niveau 3F.

14. Inzet overige volwassenen

14.1 Beroepskrachten in opleiding

Het takenpakket van Beroepskrachten in opleiding en stagiaires staat beschreven in ons protocol stage beleid BOL en BBL K.H. 9.5.13.

14.2 Vrijwilligers

Het kan voorkomen dat er een vrijwilliger actief is op de groep. Zij kunnen ondersteunende taken uitvoeren voor de pedagogisch professionals. Denk hierbij aan het voorbereiden van activiteiten, schoonmaakwerkzaamheden, assisteren bij groepsactiviteiten. Aan de hand van de bekwaamheid van de vrijwilliger, schat de pedagogisch

professional in of deze individuele verzorgmomenten mag uitvoeren. De volledige taakomschrijving is opgenomen in ons personeelsbeleid. Er wordt altijd een VOG gevraagd en zij zullen ook gekoppeld worden in het Personenregister Kinderopvang. Meer hierover is terug te vinden in ons Vrijwilligersbeleid K.H. 5.10 In de groepen Ratjetoe en Proeftuin worden er geen vrijwilligers ingezet.